

عدالت فضایی گامی به سوی عدالت اجتماعی

عاطفه خاوری^۱، دکتر یعقوب زنگنه^۲، دکتر محمد سلمانی مقدم^۳

^۱ دانشگاه حکیم سبزواری ، Email:Khavari.atefe@yahoo.com

^۲ دانشگاه حکیم سبزواری ، Email:yz1345@gmail.com

^۳ دانشگاه حکیم سبزواری ، Email:ml_moghadam@yahoo.com

چکیده :

مبحث عدالت فضایی به عنوان یک خواست همگانی در میان اغتشاشات شهری و انسانی به عنوان اصلی کلیشه ای و درعین حال چاره سازی تواند با مشخص نمودن حد مرزها و چهارچوب ها، تلنگری جهت تحقق بخشی به شهری عادل به کار آید. اما از آنجائیکه مفهوم عدالت به خودی خود قابل حصول نیست جهت اجرایی شدن نیازمند اقدامات هماهنگ و زنجیر وار در طرح ها و برنامه ها می باشد. تمایل همگانی مردم به شهرنشینی و ساخت و سازهای انبوه شهرنشینی، باعث خلق مشکلات زیادی در فضا و به تبع آن برای انسان می گردد. مقاله ی حاضر به صورت توصیفی و با روش اسنادی، کتابخانه ای با هدف ترویج مبحث عدالت در بعد جغرافیایی و فضایی و به جریان انداختن این مهم و با تاکید بر این دست آورد که عدالت اجتماعی و عدالت فضایی مکمل و بانی یکدیگر می به ارتباط و کنش و واکنش عدالت فضایی و عدالت اجتماعی پرداخته و معیارها و اصولی را جهت مکان یابی مطلوب ارائه می دهد و در نهایت نیز، راهکارها و پیشنهاداتی در این باب با امید عملکرد بهتر مجریان و توجه ویژه به اصل عدالت مطرح می نماید.

واژه های کلیدی :

عدالت فضایی، عدالت اجتماعی، فضا، خدمات شهری، برنامه ریزی

مقدمه :

دستورالعمل بررسی روند شهرنشینی در ایران بیانگر افزایش تعداد شهرها و جمعیت شهرنشین است به گونه ای که نسبت شهرنشینی در ایران از ۳۱٪ در سال ۱۳۳۵ به بیش از ۷۰٪ در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. افزایش روزافزون جمعیت در شهرها از یک سو و تحولات صورت گرفته در تکنولوژی و سبک زندگی شهرنشینان از سوی دیگر لزوم استقرار خدمات متنوع و متعدد برای پاسخگویی به نیاز شهروندان را مطرح کرده است. امروزه زندگی شهری ابعاد متنوع و پیچیده ای بخود گرفته است. بدن شک حیات و پویایی نظام پیچیده شهر نیازمند یک مدیریت منسجم و عقلایی است. مدیریت بر نظام کاربری زمین، خدمات، حمل و نقل، منابع مالی و در مجموع تنسيق روابط

انسان و محیط در جامعه شهری مستلزم رعایت اصول و قانونمندیهایی است که مدیریت منسجم و کارآمدی را ضروری می سازد [۷].

با توجه به نیاز مداوم و ضروری شهروندان به انواع خدمات شهری ، مکان یابی و نحوه توزیع آنها در سطح شهر یکی از دغدغه ها ی برنامه ریزان و مدیران شهری محسوب می گردد. برنامه ریزی برای تعیین محل استقرار این خدمات از این جهت اهمیت دارد که اولاً کارایی و عملکرد آنها تا حد زیادی به موقعیت مکانی آنها نسبت به تراکم های مختلف جمعیتی و سایر فعالیت های مرتبط و مکمل بستگی دارد، ثانیاً دسترسی مناسب ساکنان به این خدمات تامین کننده آسایش و رفاه شهروندان و تعیین کننده میزان رضایت آنان از عملکرد مدیریت شهری است. همچنین عدالت فضایی در توزیع خدمات را می توان زمینه ساز عدالت اجتماعی در شهر نیز دانست. رویکردهای نوینی در عرصه ی برنامه ریزی شهری شکل گرفته است که معتقد است برنامه ریزی شهری علاوه بر توجه به اهداف کالبدی و کارکردی باید به دیگر عوامل کیفی که بر اجتماع تاثیرگذار است توجه داشته باشد . توزیع خدمات شهری می تواند با افزایش و یا کاهش رضایت مردم همراه باشد همینطور زمینه ساز رفاه ، آسایش روانی و تعلق خاطر باشد ، چراکه فضا یک بعد اساسی و بنیادی در جامعه است . امروزه مشکلات ناشی از توزیع نا مناسب خدمات شهری از قبیل تجمعات مردمی ، آلودگی های محیط زیستی و .. باعث شده است که توزیع خدمات شهری یکی از مهم ترین مسائل پیش روی اغلب کشورها باشد [۱۵].

البته ذکر این نکته ضروریست که موضوع توزیع مناسب خدمات عمومی در سطح شهر و میزان رضایت ساکنان از دسترسی به این خدمات همیشه همراه و منطبق بر هم نیستند. به این معنی که در برنامه ریزی برای استقرار و مکان گزینی خدمات شهری به عواملی چون فاصله از جمعیت استفاده کننده، سازگاری آن با سایر فعالیت های شهری، رعایت استانداردهای موجود ، کارایی و راندمان این خدمات، مقیاس و اندازه فضای مورد نیاز هریک از این خدمات و... توجه می شود. در صورتی که میزان رضایت ساکنان علاوه بر کیفیت دسترسی به این خدمات ممکن است به ویژگی های فردی و اجتماعی اقتصادی افراد از قبیل سن، جنس، سطح درآمد، سطح